Motion till riksdagen 1986/87:Kr245

Lars Werner m. fl. (vpk)

Stödet till regional kulturverksamhet

Kultur är uttryck för människors samlade erfarenheter och kunskap. Att få ta del av kulturutbudet och få möjlighet att själv utvecklas kulturellt är en rättighet som alla kan kräva och handlar i grunden om livskvalitet. Men denna möjlighet är i dag beroende av var man bor och vilken samhällsklass man tillhör.

Fördelningen av kulturresurserna och uppsökande verksamhet är därför en viktig fråga att diskutera kring och lösa för att uppnå kulturell jämlikhet. Landets 284 kommuners kulturanslag varierade 1982 mellan 690 och 152 kr. per invånare. (Enligt utredningen Kommunerna, staten och kulturpolitiken. Rapport från kulturrådet 1984:3.)

Vpk har länge hävdat att man måste garantera en jämn kulturell nivå kommunerna emellan och förbättrade betingelser för en kraftfull utveckling av deras kulturliv.

Det är också av betydelse hur det statliga stödet till kulturen utformas och fördelas. Garantier måste ges för att kulturutbudet skall nå så många människor som möjligt. Kulturministern deklarerade för tre år sedan att statens kulturpolitiska strävanden de närmaste åren borde inriktas på att bl. a. bygga ut kulturverksamheten i underförsörjda regioner.

I årets budgetproposition säger kulturministern: "Också kulturpolitiken har viktiga bidrag att lämna till strävandena att åstadkomma rättvisa mellan olika delar av landet och en balanserad regional utveckling." Detta håller vpk med om i alla delar. Kulturministern säger vidare att "det gäller att bryta storstadsdominansen i kulturlivet och fördela resurserna på ett rättvisare sätt".

Vpk anser att den storstadsdominans som framför allt bör brytas, gäller Stockholm gentemot övriga landet inkl. storstäderna Göteborg och Malmö.

En tabell över årets bidragsfördelning inom teater, dans och musik ger följande resultat.

Stöd till Stockholm med omnejd	Stöd till övriga landet	
Svenska riksteatern	6 165 milj. kr. [1])	122 050 milj. kr.
Operan	154 007	
Dramaten	86 675	
Rikskonsertverksamhet 1987		28 040
Regionmusiken 1987		58 019
Regional musikverksamhet 1988		61 500
Svenska Rikskonserter 1988	21 748	
Regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner	80 166 [2])	160 304
Musikaliska akademin	1 646	
Vissa bidrag till teater-, dans- och musikverksamhet	3 491	6 716
Summa	353 918	436 629

[1]) Bidrag till Södra Teatern och dansverksamhet i Cirkus.
[2]) Räknat på schablonbeloppen i grundbidragen.

I förra årets budgetproposition var fördelningen Stockholmsregionen kontra landet i övrigt drygt 40 % resp. knappt 60 %. I årets budget har förhållandena förändrats till Stockholmsregionens fördel. Slutsifforna stannar på 44,7 % för Stockholmsregionen och 55,3 % för landet i övrigt. Detta anser vi vara ett stort steg tillbaka från målsättningen att ge rättvisa mellan olika delar av landet och en balanserad regional utveckling.

Slutsummorna i tabellen är baserade på schablonmässiga grundbelopp. Om man studerar detaljerna i bidragsfördelningen finner man att Stockholms lokala institutioner oftast får fler grundbelopp än motsvarande verksamheter ute i landet. Speciellt är Göteborg missgynnat. Stockholms stadsteater får 280 grundbelopp, Göteborgs stadsteater får 191, medan Malmö stadsteater får 352. Detta kan dock förklaras med att Malmö stadsteater också spelar vissa lyriska verk.

Den lyriska teatern i Göteborg får för sin verksamhet 280 grundbelopp, dvs. samma som Stadsteatern i Stockholm, som bara har dramatiska verk. Stockholms konserthusstiftelse får 170,5 grundbelopp medan motsvarande antal för Göteborg är 105.5.

Stiftelsen Skådebanan i Stockholm får 37 grundbelopp, medan motsvarande verksamhet i landet i övrigt får mellan 3 och 5 grundbelopp. Generellt kan sägas att man överbetonar Stockholms lokala verksamhets betydelse gentemot det övriga landets.

Bidraget till de fria teater-, dans- och musikinstitutionerna uppgår enligt propositionen till 35 675 milj. kr. Av erfarenhet vet man att det av dessa pengar går mycket till Stockholmsregionen, då dessa kommuner har lättare än landets övriga att ge kommunalt stöd, eftersom de slipper ansvaret för den "tunga" kulturen i regionen.

De större kommunernas teater-, dans- och musikinstitutioner har ett regionalt ansvar för en större grupp människor än kommunens egna innevånare. Som exempel kan nämnas att Göteborgsinstitutionerna, framför allt inom den lyriska teatern, betjänar ca 2 miljoner västsvenskar.

Statsbidragsdelen av dessa institutioners totala resurser har minskat och

därmed behövs ett större kommunalt stöd för verksamheten eller så måste de ta ett högre biljettpris för sina föreställningar. Som exempel kan följande tabell visa relativa siffror.

	81/82	82/83	83/84	84/85	85/86
Göteborgs stadsteater					
Statsbidrag	31	30	28	29	29
Kommunalt bidrag	56	57	58	57	60
Biljettintäkter	8	6	6	9	8
Stora Teatern					[1]
Statsbidrag	37	35	35	31	29
Kommunalt bidrag	52	56	57	59	50
Biljettintäkter	7	6	5	6	5

[1]) Obs! Exklusive turnékostnader, inkl. "Lillan"

En kommunal budget som fått ökad belastning bl. a. på grund av minskade statsbidrag och generella indragningar av kommunala medel till staten, innebär ett minskat utrymme för kulturaktiviteter såsom uppsökande verksamhet, fria gruppers behov osv. Höjda biljettpriser är ett ur fördelningssynpunkt otillfredsställande sätt att lösa finansieringen. Biljettpriset har större betydelse för de grupper av innevånare vpk vill nå och särskilt har betonat kulturbehovet för.

Inom området museer och utställningar konstaterade vpk i förra årets riksdagsmotion att 80 % av det statliga stödet stannade i Stockholmsregionen. Övriga landet fick dela på återstående 20 %, trots kulturministerns uttalade målsättning om en rättvis regional fördelning. I årets budgetproposition är fördelningen följande:

Verksamhet	Stöd till Stockholm med omnejd	Stöd till övriga landet
Statliga museer	157 989	
Livrustkammaren, Skokloster, Hallwylska muséet	9 500	5 046
Nordiska museet	37 655	173 a)
Arkitekturmuseet	2 054	
Sveriges tekniska museum	8 677	
Skansen	12 201	
Bidrag, vissa museer	7 202	5 164 b)
Regionala museer	1 600 c)	34 681
Riksutställningar		20 880 d)
Summa	236 870	65 944

a) Kulturarvet i Falun
b) Arbetets museum och Zornsamlingarna
c) Stockholms länsmuseum
d) Har verksamhet även i huvudkommunen

I årets budget har det blivit en liten men märkbar förändring till fördel för stödet för den regionala verksamheten utanför Stockholm. Stockholmsregionen får 78,2 % medan landet i övrigt får dela på 21,8 % av de statliga resurserna till museiverksamhet och utställningar. Det är en bra utveckling.

Dock har kulturministern inte beaktat Göteborgs och Malmö museers speciella situation.

För att exemplifiera med Göteborgs museer och dess organisation med nio museer, alla med speciella inriktningar och ämnesområden, är de vad gäller kvalitet i betydande delar jämförbara med motsvarande helt statligt finansierade riksmuseer. Samlingarna vid Göteborgs museer belyser vidsträckta geografiska perspektiv. Det etnografiska museets material utgör källa till kunskapen om de kulturella förhållandena i olika delar av världen. Naturhistoriska museet som har ett omfattande svenskt material har dessutom viktiga samlingar från andra delar av världen. I praktiken råder en uppdelning mellan naturhistoriska riksmuseet och Göteborgs museer. Uppdelningen innebär att riksmuseet inte behöver svara för någon insamling i Västsverige utan kan koncentrera sina insatser på övriga delar av landet. Samlingarna i det historiska och i det arkeologiska museet har sitt ursprung från olika delar av Västsverige. Arkeologiska museet brukar framhålla att det är vårt lands enda specialmuseum för arkeologi. Konstmuseet och Röhsska konstslöjdmuseet har en internationell inriktning med samlingar som belyser konstens utveckling i västvärlden, samtidigt som Röhsska museet även har ett rikt övrigt material bl. a. från Kina.

Ett viktigt inslag i den utåtriktade verksamhet som bedrivs vid Göteborgs museer är de större utställningar som kan visas i det internationella samarbetet mellan museerna. Göteborgs museer har tack vare en rik verksamhet med aktuella utställningar en stor publik både inom och utom kommunen. För dessa i mångt och mycket till det statliga kompletterande museerna ges ett statligt bidrag på ca 6 milj. kr. för en verksamhet, vars bruttodriftskostnader omsluter ca 65 milj. kr. Kulturrådet föreslog i sin utredning "Statens kulturråds rapport 1986:3 Museiförslag" två förändringar vad gäller Göteborgs och Malmös museer. Dels skulle dessa båda enheter i budgetpropositionen redovisas under särskilda anslagsposter på grund av sitt riksintresse. Dels föreslog kulturrådet en uppräkning av dessa statsbidrag t. o. m. 1990. För Göteborgs vidkommande skulle det innebära 1.5 milj. kr. under perioden. Ett litet men dock välkommet tillskott.

Kulturministern avvisar dock dessa förslag med motivet att tillskottet av resurser i första hand bör koncentreras till de museer som är för små för att kunna fungera tillfredsställande.

Vi vill inte ställa behovet för övriga landets museer i motsats till behoven för Göteborgs och Malmös verksamhet. En fortsatt och ökad regional satsning med beaktande av storstädernas (utom Stockholm) behov som riksintressanta institutioner måste prägla den statliga kulturpolitiken.

Situationen är prekär för många kommuner i dag. De kulturella ojämlikheterna tenderar att öka i stället för att minska. Alternativet till en kulturell utarmning kan komma att bli ökade tendenser till "extern finansiering" (s. k. sponsring), en utveckling som kan komma att undergräva både de statliga och de kommunala kulturpolitiska målsättningarna.

Ett annat och bättre alternativ är att de statliga resurserna till kulturinstitutionerna i regionerna ökas. Detta kan ske antingen genom att grundbeloppens värde återställs till ursprungsnivå eller genom att fler grundbelopp kan fördelas regionalt. Enligt riksförsäkringsverket utgjorde ett årsarbete, som

ju grundbeloppen oftast är baserade på. 1 700 arbetstimmar 1973–1974. Motsvarande arbetstid för 1983–1984 är 1 570, dvs. en minskning med 7,6 %. Detta innebär att exempelvis Stora Teatern i Göteborg skulle behöva 23 grundbelopp för att kompensera denna förlust (enligt en utredning av Paul Lindblom: Dramatisk och Lyrisk teater i syd och väst).

Storstadskommunernas institutioner har en regional betydelse. Det vill säga att mycket större befolkningsgrupper än den egna kommunens är intresserade och besöker museerna. De är i och med detta ett komplement till de statliga institutionerna. Förutom ökningen av antalet grundbelopp eller en uppräkning av desamma kan man indela landet i ett antal kulturcentra. Dessa kan med ökade statliga resurser och en samlad kommunal och landstingskommunal insats säkerställa kulturbehovet för ett stort antal människor genom turnéverksamhet och kortare resvägar. Det är omöjligt att i en riksdagsmotion lägga ett förslag som är genomarbetat och som tar hänsyn till alla aspekter på dessa frågor. Vpk anser att regeringen bör utarbeta ett förslag om hur det statliga stödet till regionerna skall utformas i framtiden. Hur staten i sin tur skall kunna finansiera ett förstärkt kulturstöd som har kulturell jämlikhet mellan vårt lands kommuner som ledstjärna bör också utarbetas av regeringen. Tills dessa förslag finns färdiga föreslås att regeringen inom den nuvarande organisationen kraftigt utökar de statliga resurserna för regioninstitutionerna med särskilt beaktande av de större kommunernas behov och roll i kulturpolitiken.

Hemställan

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslås

att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur stödet till den regionala kulturverksamheten bör utformas på kort och lång sikt med beaktande av vad som anförts i motionen.

Stockholm den 26 januari 1987

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk) *Nils Berndtson (vpk)*

Jörn Svensson (vpk) *Inga Lantz (vpk)*

Alexander Chrisopoulos (vpk)